

Výklad právních jednání (§ 555 o. z., § 556 o. z., § 612 zákona č. 90/2012 Sb., § 777 odst. 4 zákona č. 90/2012 Sb., občanský zákoník)

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. října 2017, sp. zn. 29 Cdo 61/2017 (ASPI ID JUD362385CZ)

Pro výklad adresovaného právního jednání je určující skutečná vůle jednajícího, která byla anebo musela být známa adresátovi, již je třeba upřednostnit před jejím vnějším projevem (např. objektivním významem užitých slov).

Skutečnou vůli jednajícího je třeba posuzovat k okamžiku, kdy projev vůle učinil (kdy se stal perfektním). Teprve tehdy, nelze-li zjistit skutečnou vůli jednajícího (§ 556 odst. 1 věta první o. z.), postupuje soud podle pravidla vyjádřeného v § 556 odst. 1 větě druhé o. z.

Z odůvodnění:

Výklad právních jednání upravují (zejména) § 555 až § 558 o. z.

(16.) Důvodová zpráva k návrhu občanského zákoníku (sněmovní tisk číslo 362, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 6. volební období 2010 až 2013; dále jen „důvodová zpráva“), k tomu uvádí:

(17.) „Konkrétní charakter právního jednání se posuzuje podle jeho obsahu; posouzení tohoto obsahu není věcí volné dispozice právně jednajících osob, ale náleží právnímu zhodnocení.... Ustanovení o interpretaci obsahu právních jednání vycházejí z dosavadní úpravy v občanském a obchodním zákoníku, včetně žádoucí odchylky pro úpravu specifík vzájemného podnikatelského styku, v němž musí být uznán význam obchodních zvyklostí. V osnově se navrhuje opustit důraz na formální hledisko projevu, typický pro platný občanský zákoník (zejména v § 35 odst. 2) a klást větší důraz na hledisko skutečné vůle jednajících osob, jak to činí již dnes obchodní zákoník (zejména v § 266)“.

(18.) Podle § 555 odst. 1 o. z. se právní jednání posuzuje podle svého obsahu.

(19.) Podle § 556 o. z. co je vyjádřeno slovy nebo jinak, vyloží se podle úmyslu jednajícího, byli-li takový úmysl druhé straně znám, anebo musela-li o něm vědět. Nelze-li zjistit úmysl jednajícího, přisuzuje se projevu vůle význam, jaký by mu zpravidla příkládala osoba v postavení toho, jemuž je projev vůle určen (odstavec první). Při výkladu projevu vůle se přihlédne k praxi zavedené mezi stranami v právním styku, k tomu, co právnímu jednání předcházelo, i k tomu, jak strany následně daly najevo, jaký obsah a význam právnímu jednání příkládají (odstavec druhý).

(20.) Výkladu podléhá zásadně každé právní jednání, bez ohledu na to, zda se navenek jeví jako jednoznačné (jasné). Je tomu tak již proto, že sám závěr o jednoznačnosti (jasnosti) určitého právního jednání je výsledkem jeho výkladu (v právní teorii srov. např. TICHÝ, L. in: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. § 1 až 654. Wolters Kluwer, Praha, 2014, s. 1368, anebo MELZER, F. in: MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář, Svazek III, § 419–654, Praha: Leges, 2014, s. 574 a 575, a literaturu tam citovanou).

(21.) Ustanovení § 555 odst. 1 o. z. formuluje východisko výkladu jakéhokoliv právního jednání; podstatný je jeho obsah, nikoliv např. jeho označení či pojmenování. Skutečnost, že osoba činící právní jednání jej nesprávně (např. v důsledku svého mylného právního názoru) označí, nemá při výkladu právního jednání zásadně žádný význam (srov. důvodovou zprávu a v právní teorii např. MELZER, F. in: MELZER, F., TÉGL, P. a kol., op. cit. výše, s. 578).

(22.) Základní (prvotní) pravidlo výkladu adresovaných právních jednání formuluje § 556 odst. 1 věty první o. z. Soud nejprve zkoumá (zjišťuje), jaká byla skutečná vůle (úmysl) jednatelce, a to při zohlednění všech v úvahu přicházejících (zjištěných) okolností. Skutečnou vůli (úmysl) jednatelce je přitom třeba posuzovat k okamžiku, kdy projev vůle učinil (kdy se stal perfektním) [srov. MELZER, F. in: MELZER, F., TÉGL, P. a kol., op. cit. výše, s. 594 a 595, nebo HANDLAR, J. in: LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1989]. Ochrana dobré víry adresáta právního jednání pak vyžaduje (a § 556 odst. 1 věta první o. z. tak normuje výslovně), aby soud právní jednání vyložil jen podle takového úmyslu jednatelce, který byl anebo musel být adresátovi znám. Při zjišťování úmyslu jednatelce tudíž soud přihlíží toliko k těm okolnostem, které mohl vnímat i adresát právního jednání. Jinými slovy, pro výklad právního jednání je určující skutečná vůle (úmysl) jednatelce (která byla anebo musela být známa adresátovi), již je třeba upřednostnit před jejím vnějším projevem (např. objektivním významem užitých slov).

(23.) Teprve tehdy, nelze-li zjistit skutečnou vůli (úmysl) jednatelce, postupuje soud podle pravidla vyjádřeného v § 556 odst. 1 větě druhé o. z. Ustanovení § 556 odst. 2 o. z. pak uvádí demonstrativní výčet okolností, k nimž soud při výkladu právního jednání přihlíží.

(24.) Řečené platí jak pro vícestranná, tak i pro jednostranná adresovaná právní jednání.

(25.) Promítnuto do poměrů projednávané věci to znamená, že při výkladu sporného prohlášení je třeba nejprve zkoumat skutečnou vůli jednatelce (J. K. a druhého žalovaného), a to „z pohledu“ družstva jakožto (pocitivého) adresáta tohoto projevu vůle.